

batcoll, com hi ha *batcular* al costat de *baticul*. *Batcoll* passà després a *bascoll* i *bescoll*, en virtut d'una doble pressió: d'una banda la tendència fonètica a reemplaçar tals *t* implosives per *s*, que obra en LEGTIMUS > *lledesme*, MARITIMUM > *Maresme*, *Beslem* en les *Vides Ross.* (18v2 i passim), *yezgo* EDÖCUS, *-azgo* < -ATICUM, etc., *gazmoño* (veg. DCEC GAZMIO); i fix *bes*.

Les formes dels dialectes occitans asseguren la idea. A Pezenàs, en el Baix Llenguadoc, i a Tolosa, defineixen *baticòl* m. com «le gras du cou» (Mâzuc, Visner; «l'arrapèt per lou *baticòl*» 'il l'empoigna par le cou'), rodanès *bate-còu* «fanon des bêtes à corne, cou de cochon, chignon du cou d'une personne grasse» (TdF). Clarmont d'Erau *baticol* «le gras de la nuque», St. Afrigue id. «fanon des bêtes à corne». Sens dubte és veritat que també més enllà de Salses s'ha produït en part el canvi de *tc* en *sc*, però encara són interessants aquestes dades que confirmen el significat bàsic: rodanès *bescòu* «bout saignant du mouton», Barceloneta *bescoué*, prov. *bescoil*, Marsella *biscouilh* (FEW II, 913a, § 2; I, 293, § 4).

Acabo amb una sospita que suggereix aquesta etimologia. Si tenim en compte que en el collar i el *batcoll* s'ajunten les dues regnes de les cavalleries (veg. el gravat BDC xxii, 151), i que encara hi pot haver més regnes quan es tracta d'un tir de cavalls o d'una diligència (veg. BDC xxii, 195, s. v. *regnatge*, i gravat BDC xxii, 144) és clar que tot aquest corretjam es pot embolicar fàcilment entre si i amb el collar. D'això podria venir el mall. i men. *envitricollar*⁴ 'embullar', del qual existeix una variant *envatricollar* o *envetr*. (AlcM).

És a dir, seria derivat de la forma arcaica *baticoll* (avui conservada en el Pallars i en el Baix Aragó), d'on **embatricollar-se* amb *r* per repercussió. Com que l'assimilació del tipus de *isti*, *enquibir*, *esquifit*, *Bitriu*, etc. és un dels fets més corrents en el parlar vulgar, no hi ha altre escríptul fonètic que la *v*, però en un mot només documentat des de la fi del S. xix, aquest detall podria explicar-se per alguna contaminació (eivissenc *envitracat* 'irritat?', *vidre*, *vidrós*?; qui s'envitricolla es posa en una situació vidriosa). No nego que en la idea d'envitricollat es veu una relació amb *entravat* i amb *intricat*, però per enllaçar amb aquest ens falta l'element inicial *-vi-* (dificultat que, com voldria Spitzer, no és lícit eliminar amb contaminacions italianes), i si per a aquell comptéssim amb la possibilitat d'una metàtesi i d'una derivació en *-ic-*, encara ens quedaria el dèficit de l'element *-oll-* en tots dos casos, que així deixa de destorbar-nos. O hi hauria contaminació d'algun d'aquests mots.

DERIV.: *Bescollada* [S. xv, AlcM], avui sobretot mall., men., eiv. (veg. a dalt), alacantí (Canyissaes, 1.ª ed., p. 40 i val. en general). *Bescollejar* [1695, Lacavalleria]. *Bescoller*. *Bescollut*.

¹ Ja el 1575, Onofre Pou, *Thes. Pu.*, 248, entre les parts del cos, «lo *bascoll*: cervix» (després de les orelles, etc.). Pronúncia que confirmen J. G. M. (1935), EValor (c. 1950), MGadea (*T. del Xé* I, 60

138), etc. — ² Mall. *batcollada* 'clatellada', BDLC VI, 350; men. *betcollada* «toc amb la mà an es clotell», Ferrer Guinart, *Rond.*, 214, Eiv. *bacullada* «cogotazo» (Pz. Cabrero); «sense sebre d'on li venia ni d'on no, me li ensivellen *bacollada*, que per poc el tiren de morros», Castelló, *Rond. Eiv.*, 18. — ³ Són dissimilació de *pos-coço*, *-cucço*, veg. el DCEC. No hi havia cap raó perquè la *p-* inicial es canviés en *b-* en català. I això que no m'estic d'advertir que en portuguès fins i tot existeix una forma dialectal *besçoço*. Val a dir que és molt poc estesa i recent, i essent pròpia de les zones abans arabitzaes es tracta evidentment d'una alteració local, sense abast per al català, on el mot és tant del Nord com del Sud, i el caràcter primitiu de les formes amb *t* i amb *a* és una guia interna que se'ns imposa. — ⁴ No n'hi ha dades anteriors al *DAmen*. (manca *DFgra.*, al *Dicc. Mall.* de 1859 i al *Supl.* de Moll); aquell registra també *envitricoll*, *envitricollada*, *-ador*, i des del *DAG*. passà al *DOrt.* i el *DFa*. BDLC IX 48, XIII 227. Spitzer, *Lexik. a. d. Kat.*, 51, assenyalava de més a més en les *Rond.* de Mn. Alcover (v, 287) un substantiu abstracte: «trobant-se en aquest *envitricollat*» (i BDLC VIII, 67). Amb l'eiv. va *ambitragar* (Lab. 1839) «*jam*. embolicar». Etim. alternatives: **arbitregar*; mossarabisme de **INVITICULARE*, ben poc convincent.

Bescunç, *bescunça*, *bescunçar*, V. *acunçar* *Besllaur*, V. *llaurar* *Besllum*, *besllumar*, V. *llum* *Besné*, *-éta*, V. *né*

BESNEULA, de **BISLIGÜLA* (> **besleula* i dissimilació), d'on prové també el nom *viniebla* del castellà, veg. DCEC IV, 741b59, 741a24ss. □ 1.ª doc.: 1569, Palmireno.

Besoncle, V. *oncle* *Besoteig*, *besotejar*, V. *bes*

BESSONS, 'nascuts en un mateix part', adj. 'enterament parions entre ells', mot estrany a totes les altres llengües literàries romàniques però molt estès en els parlars del Sud i el Centre de França, i no estrany a Aragó ni al Nord d'Itàlia; tingué pertot formes corresponents a la grafia *beçons* del català antic, amb *ç*, i per aquesta i altres raons no pot venir directament ni indirectament del ll. BIS 'dues vegades'; origen desconegut, probablement pre-romà; és versemblant que surti d'una base terminada en *-IONES* (**BEKIONES?*), potser indoeuropea però d'identificació incerta, cf. scr. *dviká* 'doble', ave. *bitya* 'segon' gr. *δισσός* (< *dui-kjós*) 'doble', rus *dvójka* 'parella'. □ 1.ª doc.: *Bezó*, diverses vegades com a nom de persona, 1184, 1205, etc.; aplicat a turons apariats, 1234, i com a apellatiu dels fills nats alhora, S. xv.

Un *Frare Bezó*, *Comanador de Tortosa*, surt en un document de Templers de 1184 (Miret i S., *Templ. i H.*, p. 177); en un doc. rossellonès de 1205 «*ego Stephanía et maritus meus Petrus Bezsoni --- Bezoni ---*» (Cartulari *Alart-Henry* III, 13); avui *Bessó* i